

ТУНЕЦЬ: ОГЛЯД СВІТОВОГО РИНКУ

I. В. ДІТРИХ, кандидат хімічних наук
(Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського)

Анотація. У світі налічують тринадцять видів тунця, чотири з яких є найбільш популярними для видобутку та використання у харчових цілях, – це тунець довгоперий, синій, жовтоперий і смугастий. Однак популярність цього важливого промислового об'єкта останнім часом знижується, що викликає занепокоєння учасників світового ринку. Проаналізовано стан світового промислового вилову тунця, а також рівень цін, процеси та тенденції основних ринків збуту, висвітлені заходи щодо запобігання виснаження запасів світової популяції тунця. Проблему зниження цього виду риби світова промисловість намагається розв'язати за допомогою експлуатації фермерських господарств з вирощування тунця та введення квот на вилов.

Ключові слова: риба, тунець, вилов, ринок, фермерські господарства.

Міжнародний союз охорони природи зараховує звичайного атлантичного тунця до видів, яким загрожує зникнення. За даними Всесвітнього фонду дикої природи (WWF), тунець внесений до міжнародного списку риби, що підлягає збереженню. На сучасному етапі управлінням промислу тунців займаються такі комісії: в Атлантичному океані – Міжнародна комісія зі збереження запасів атлантичних тунців (ICCAT), в Індійському океані – Міжнародна комісія з тунців Індійського океану (IOTC), у Східній частині Тихого океану – Міжамериканська комісія з тропічних тунців [1]. Міжнародна комісія зі збереження атлантичного тунця (ICCAT) і країни ЄС в рамках програми зі збереження синього тунця, розрахованої на найближчі 15 років, починаючи з 2007 р., планують помітно скоротити квоти для національних рибальських флотів країн. Проте заборонити видобуток цієї риби поки не вдається; блокує процес заборони переважно Японія, на яку припадає три чверті світового вилову. В цій країні тунець високо цінується як інгредієнт для приготування суші. Міжнародні організації занепокоєні: нелегальний вилов атлантичного тунця в 4 рази перевищує квоти. Через кілька десятиліть запаси тунця у Світовому океані можуть зникнути, тому єдиний вихід – вирощувати тунця на фермах. У

сучасних умовах світовий ринок тунця лише на 1 % складається із аквакультури [2–4].

Стан світового ринку риби досліджували у своїх наукових працях такі учені, як Х. В. Ліп'яніна, Т. К. Лебська, Ю. Кернасюк, М. В. Гринжевський, П. П. Борщевський, О. М. Анфьорова й ін.

Метою дослідження є визначення основних світових тенденцій щодо стану ринку тунця.

Протягом першої половини 2014 р., тенденції на світовому ринку тунця були неоднозначними. Тоді як традиційно великі ринки імпортували менший обсяг порівняно з 2013 р., попит на ринках, що розвиваються, підвищився. Ціни на замороженого тунця збільшилася лише на 10 % з травня до вересня 2014 р. Вилов в основних промислових зонах був достатньо задовільним протягом липня – вересня, а ціни на тунець коливались у діапазоні від 1550–1600 дол. США за тонну [5].

Згідно з останньою доповіддю Міжнародної наукової комісії з тунця і тунцевим рибам, у північній частині Тихого океану 2013 р., ресурси тунця в тихоокеанських водах продовжують стрімко скорочуватися. З початку комерційного промислу тунцевих популяція синього тунця знизилася більш ніж на 96 %. Автори доповіді попереджають, що ситуація буде і далі погіршуватися, якщо не вжити не-

гайних заходів щодо скорочення обсягу вилову. Основною причиною швидкого скорочення популяції синього тунця є безконтрольний вилов цієї риби під впливом попиту, що зберігається останні роки з боку продовольчого ринку, в першу чергу елітних ресторанів і суши-барів. Синій тунець вагою 180 кг був проданий на перших торгах 2015 р. на оптовому рибному ринку Цукідзі в Токіо за 4,51 мільйона ієн (37,6 тис. дол. США) – майже вдвічі нижче за ціну 2014 р. Ціновий рекорд на оптовому рибному ринку Цукідзі був поставлений 2013 р. – 222-кілограмовий тунець продано за 155,4 мільйона ієн (близько 1,8 млн дол. США).

Щороку на початку січня на ринку проводиться перший аукціон тунця, на який, зазвичай, виставляють найбільш великі екземпляри риби [6]. У таких умовах промисловики не відпускають на волю навіть молодняк синього тунця, тобто рибу, що знаходиться в найбільш репродуктивному віці. На думку директора міжнародної екологічної групи «Рев» А. Нікерсона, ситуація із запасами синього тунця в Тихому океані стала настільки серйозною, що основні країни, що займаються промислом цієї риби, – Японія, Мексика, Республіка Корея і

США – повинні негайно оголосити про повне припинення вилову до тих пір, поки популяція тунця не почне відновлюватися. 2012 р. Між-американська комісія з тунця вперше в історії встановила квоти на вилов синього тунця у східній частині Тихого океану. Екологічна група «Рев» пропонує доповнити ці заходи встановленням обмежень на розмір риби, дозволеної до вилову, щоб не допустити лову молодняка [7].

Для Європи тунець є традиційною рибою. Сучасний ареал вилову тунця змістився в Тихий океан, хоча раніше основним місцем видобутку було Середземне море, але через надмірний вилов тунець у цьому регіоні знаходиться на межі вимирання.

У Японії тунець використовується здебільшого для приготування сашімі, тому там найбільш популярний синій тунець (Bluefin). Для приготування цієї страви використовується тільки риба-сирець, тому ціни на цей вид тунця високі.

Промисел тунців відбувається в 15-ти статистичних районах Світового океану, на першому місці – Тихий океан (65,5 %), на другому – Індійський (20,8 %), на третьому – Атлантичний (13,7 %) (рис. 1) [2].

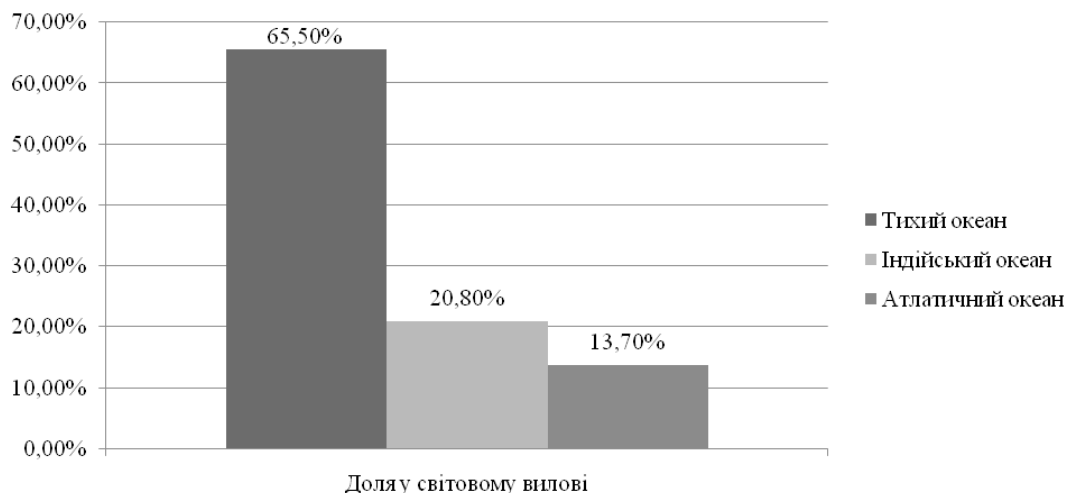

Рис. 1. Промисел тунців у Світовому океані

Найбільший вилов спостерігається у районах Центрально-Західної частини Тихого океану – 38 %, Західної частини Індійського океану – 18 %, Північно-Західної частини Тихого океану – 13,7 %, Центрально-Східної частини

Тихого океану – 9,5 %, Центрально-Східної Атлантики – 8,6 % (рис. 2) [2].

В останнє десятиліття найбільш динамічно розвивається промисел тунця в Індійському океані.

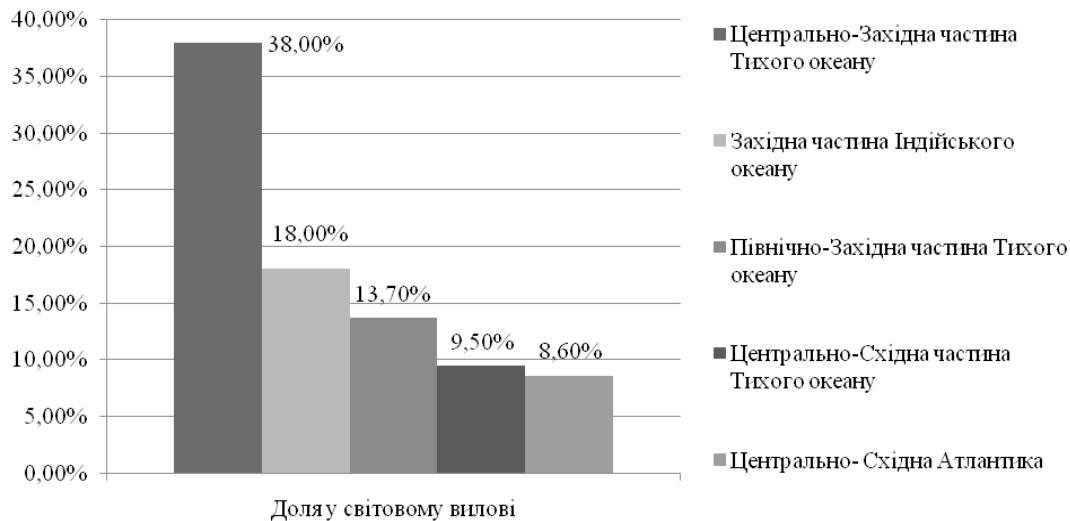

Рис. 2. Райони вилову тунців у Світовому океані

Серед промислових видів на першому місці за величиною вилову знаходиться смугастий тунець – 40 % загального вилову, на другому місці жовтопірий – 32,3 %, на третьому – синій – 7,7 %. Найбільша кількість смугастого тунця виловлюється в Центральній-Західній частині Тихого океану – 46,8 %, жовтоперого – в районі Центрально-Східної частини Тихого океану – 16,8 %.

В Атлантичному океані головними промисловими видами є смугастий і жовтоперий тунець, практично 80 % промислу здійснюється у Східній частині Атлантики. Пік промислу тунця в Атлантиці припав на початок 1990-х рр. і з тих пір неухильно скорочується.

У табл. 1 наведено відсотковий розподіл вилову тунця між районами Світового океану [2].

Таблиця 1

Розподіл вилову тунця між районами Світового океану, %

Вид	Тихий океан	Атлантичний океан	Середземне море
Довгоперий тунець	67	25	8
Синій тунець	40	25	35
Жовтоперий тунець	60	15	25
Смугастий тунець	67	20	50

Промисел смугастого та жовтоперого тунця становить близько 80–85 % загального промислу в Індійському океані.

На сьогодні в Індійському океані вилов риби залишається стабільним. Риболовні судна, зазвичай, використовують FAD, і виловлюють здебільшого смугастого тунця.

За наявності достатніх поставок із Індійського та Атлантичного океанів на європейському ринку ціни на заморожених смугастого і жовтоперого тунця знизилися до 1300 та 2300 за тонну відповідно [5].

На рис. 3 представлено розподіл видів тунця у Світовому океані [2].

В Індійському океані виробляється близько 23 % світового промислу тунця. Понад 75 % цього промислу проводиться в Західному Індійському океані.

У східній частині Тихого океану вилови були помірними, оскільки холодні екваторіальні води ускладнюють процес вилову риби без використання ехолоту. З 29 липня по 28 вересня 2014 р. тривав період заборони, установлений Першою Міжамериканською Комісією з проблем тропічного тунця (IATTC), ця заборона була застосована до 40 % флоту. Станом на кінець вересня ціни на смугастого тунця були 1700 дол. США за тонну, тоді як на

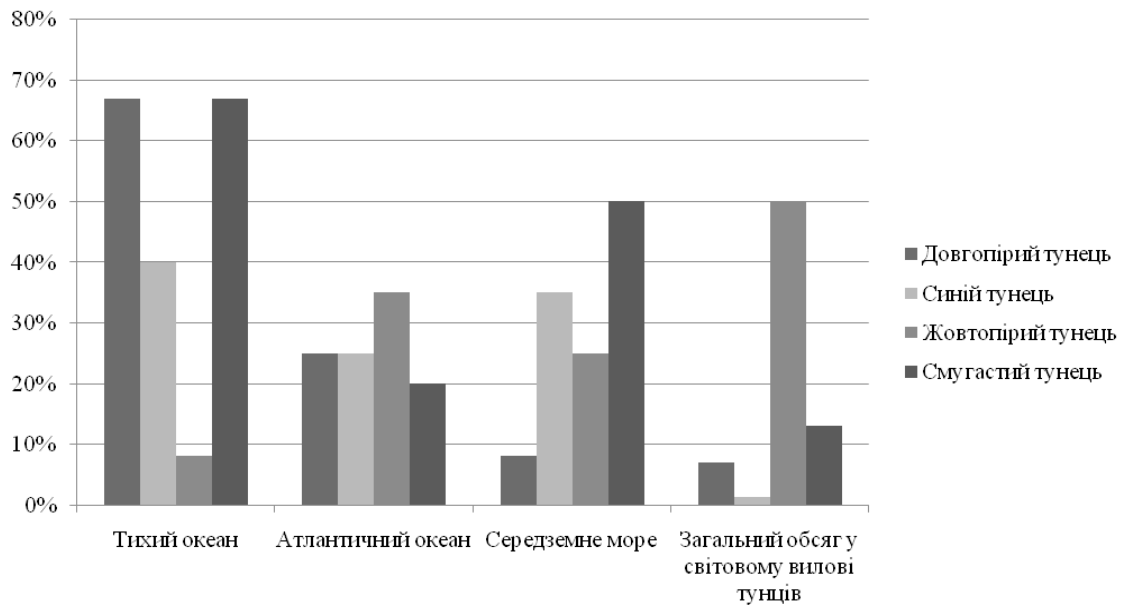

Рис. 3. Розподіл видів тунця у Світовому океані

жовтоперий тунець ціни зросли до 2600 дол. США за тунну.

У Японії, загальний обсяг вирощеного тунця протягом першої половини 2014 р. був на рівні мінімуму трирічної давнини, хоча видобуток тунця з прибережних вод був вищим проти з 2013 р. Поставки з віддалених регіонів вилову (в основному риби замороженої) були нижчими, особливо для довгоперого та жовтоперого тунців. Перший синій тунець вирощений на фермі, яка розташована на суші, був зібраний у Японії у вересні. Риба важила 15,3 кг і була продана за 2200 ієн за кг на аукціоні Цукідзі.

Японія залишається найбільшим у світі ринком для тунця, що призначений для сашімі, але і тут спостерігається падіння попиту. У червні – серпні 2014 р. в ресторанній торгівлі попит на тунця для сашімі був низьким, що зазвичай пов'язується зі спекотною, дощовою і штормовою погодою. Крім того, девальвація ієни до 110 за долар США у вересні вплинула на імпорт дорогого тунця.

Протягом першої половини 2014 р., японський імпорт тунця-сирцю та замороженого тунця знову знизився за тенденцією минулого року. Сукупний імпорт тунця-сирцю та замороженого тунця і філе були на 3 % нижче проти аналогічного періоду 2013 р. Імпорт замороженого філе тунця залишався стабільним

– на рівні трохи нижче, ніж 20000 т протягом цього періоду. Загалом, споживчий попит на сашімі та суші продукти в Японії знижується, і лосось-сирець тепер стає більш дешевою та популярною альтернативою.

У США імпорт тунця-сирцю та охолодженого тунця в першій половині 2014 р. порівняно з минулим роком збільшився незначно, зі збільшенням поставок жовтоперого тунця. Попит на жовтоперого тунця, який частіше використовується для виробництва стейків, зазвичай, збільшується протягом літніх місяців. Імпорт синього тунця для сашімі також збільшився, що підтверджує тенденція зростання попиту.

Імпорт замороженого філе тунця показав тенденцію до збільшення на 5 % протягом першої половини 2014 р. порівняно з тим же періодом в 2013 році, тому що середня ціна імпорту була на 20 % нижчого, ніж в аналогічному періоді минулого року.

Американський імпорт майже дорівнює в еквіваленті обсягу імпорту Японії. У Японії цей імпорт переважно складається із синього тунця для сашімі, тоді як у США здебільшого – з жовтоперого та довгоперого тунця.

Серед факторів, які можуть вплинути на постачання і ціни в найближчому майбутньому – це заборона FAD риболовлі з листопада 2014 р. послаблена у західній і центральній

частині Тихого океану і поставки тунця дещо налагодяться. Отже, ціни на рибу можуть знизитися найближчим часом.

Крім того, із січня 2015 р. плата за риболовлю для іноземних риболовецьких флотів, що діють відповідно до Угоди Науру у водах західної та центральної частини Тихого океану, збільшиться до 8000 дол. США проти нинішніх 6000 дол. Це рішення було прийняте в червні 2014 р. на 9-й нараді міністрів Угоди Науру, яка відбулася на Маршаллових островах. Учасники Угоди висловили серйозну занепокоєність із приводу статусу запасів тунця в Тихому океані, де запаси впали нижче граничної відмітки, отже, вилов повинен бути скорочений приблизно на 40 %, щоб повернутися до нормального рівня [5].

Встановлено, що ринок тунця є розвиненим і широким, але на ньому позначилися негативні наслідки зниження світової популяції тунця. Основними об'єктами промислу є довгоперий, синій, жовтоперий і смугастий тунці. Головною причиною надмірного скорочення популяції синього тунця є безконтрольний вилов цієї риби.

Визначено, що для збереження чисельності синього тунця необхідно скоротити квоти для національних рибальських флотів країн і розвинути систему фермерських господарств з вирощування тунця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Регламент Ради (ЄС) № 520/2007 від 7 трав. 2007 р., що встановлює технічні заходи для збереження певних популяцій видів, що мігрують на далекі відстані та, що змінює Регламент (ЄС) № 973/2001
Council Regulation (EC) No 520/2007 of 7 May 2007 laying down technical measures for the conservation of certain stocks of highly migratory species and repealing Regulation (EC) No 973/2001
2. Маркетинговое исследование мирового рынка консервированного тунца [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vigorconsult.ru/about/keysyi/marketingovoe-issledovanie-mirovogo-ryinka-konservirovannogo-tuntsa>. – Назва з екрана.
3. Мир обречен на цифровой социализм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://alternate-politics.info/content/mir_obrechen_na_tsifrovoi_sotsializm. – Назва з екрана.
Mir obrechen na tsifrovoy sotsializm [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupa: http://alternate-politics.info/content/mir_obrechen_na_tsifrovoi_sotsializm. – Nazva z ekrana.
4. У Японії гігантський тунець пішов з молотка за \$ 37 тисяч [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/world/v-yaponii-gigantskiy-tunec-ushel-s-molotka-za-37-tisyach-582119.html>. – Назва з екрана.
U Yaponiyi gigantskiy tunets pishov z molotka za \$ 37 tisyach [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ukr.segodnya.ua/world/v-yaponii-gigantskiy-tunec-ushel-s-molotka-za-37-tisyach-582119.html>. – Nazva z ekrana.
5. Тунец – ноябрь 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globefish.org/tuna-october-2014.html>. – Назва з екрана.
Tunets – noyabr 2014 [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.globefish.org/tuna-october-2014.html>. – Nazva z ekrana.
6. Голубой тунец продан за \$ 37,6 тысячи на первом рыбном аукционе в токио [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ubr.ua/leisure/it-is-interesting/goluboi-tunec-prodan-za-376-tysiachi-na-pervom-rybno-avkcione-v-tokio-322421>. – Назва з екрана.
Goluboy tunets prodan za \$ 37,6 tyisyachi na pervom rybno-avkcione v tokio [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ubr.ua/leisure/it-is-interesting/goluboi-tunec-prodan-za-376-tysiachi-na-pervom-rybno-avkcione-v-tokio-322421>. – Nazva z ekrana.

7. Мировой рынок: популяция голубого тунца резко сокращается [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ukrprod.dp.ua/2013/06/19/mirovoj-rynok-populyaciya-golubogo-tunca-rezko-sokrashhaetsya.html>. – Назва з екрана.
- Mirovoy ryinok: populyatsiya golubogo tuntsa rezko sokraschaetsya [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ukrprod.dp.ua/2013/06/19/mirovoj-rynok-populyaciya-golubogo-tunca-rezko-sokrashhaetsya.html>. – Nazva z ekrana.

И. В. Дитрих, кандидат химических наук (Донецкий национальный университет экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского). **Тунец: обзор мирового рынка.**

Аннотация. В мире насчитывается тринадцать видов тунца, четыре из которых являются наиболее популярными для вылова и использования в пищевых целях – это тунец длинноперый, синий, жёлтоперый и полосатый. Однако популяция этого важного промыслового объекта в последнее время снижается, что вызывает беспокойство участников мирового рынка. Проанализировано состояние мирового промыслового вылова тунца, а также уровень цен, процессы и тенденции основных рынков сбыта, освещены мероприятия по предотвращению истощения запасов мировой популяции тунца. Мировая промышленность пытается решить проблемы снижения этого вида рыбы с помощью эксплуатации фермерских хозяйств по выращиванию тунца и введение квот на вылов.

Ключевые слова: рыба, тунец, вылов, рынок, фермерские хозяйства.

I. Ditrich (Donetsk National University of Economics and Trade named after M. Tugan-Baranovsky). **Tuna: a review of world market.**

Summary. There are thirteen species of tuna in the world, four of which are most popular for the production and use for food. There are Albacore tuna, Bigeye tuna, Yellowfin and Skipjack tuna. However, the population of this important industrial facility recently reduced, causing concern among participants in the world market. The state of the world's industrial tuna catches, as well as the level of prices, processes and trends in major markets, highlighted measures to prevent the depletion of the world population of tuna. Solve the problem of reducing this type of global fish industry tries to help guide farmers on the cultivation and tuna quotas for fishing.

Keywords: fish, tuna, fishing, market, farming.